

Felt 4 Karasjok – interne rettsforhold i reindriften

Finnmarkskommisjonens rapport om interne rettsforhold i reindriften i felt 4 Karasjok ble offentliggjort 1. desember 2022. Rapporten behandler 27 saker om reindriftsinterne rettsforhold i Karasjok, og er kommisjonens andre (og siste) rapport for feltet.

Spørsmålet i de 27 sakene er om de ulike kravstillerne har ervervet særlige beiterettigheter ut over den alminnelige reindriftsretten.

Kommisjonen skal bare ta stilling til krav som er fremsatt av noen som har et reelt og praktisk behov («rettslig interesse») for å få spørsmålet avklart. Det vil i første rekke si aktive reindriftsutøvere.

ARBEIDET MED SAKSOPPLYSNINGEN

I motsetning til de alminnelige domstolene, har kommisjonen selv ansvaret for saksopplysningen i de sakene kommisjonen behandler. Nedenfor følger en oversikt over de mest brukte skriftlige og muntlige kildene i rapporten. Oversikten er ikke fullstendig:

- Materiale utarbeidet i forbindelse med og i etterkant av at grensen mellom Norge og Finland ble sperret for kryssende reindrift i 1852.
- Reindriftsinspektør Kristian Nissens nedtegnelser (1910–1924).
- Konstituert lappfogd Tharald Frettes nedtegnelser (1932–1933).
- Leder for samisk-etnografisk avdeling ved Tromsø museum Ørnulv Vorrens kartlegging av Karasjok-siidaenes beiebruk (1953–1957).
- Reindriftsmeldinger innlevert av Karasjok-siidaene fra slutten av 1940-tallet og frem til og med 1973.

- A/L Bajos sin rapport (1989) har blant annet opplysninger om vinterbeitebruk i 1987/88.
- Reindriftsforvaltningen (Rushfeldt-rapporten), (1989).
- Reindriftsforvaltningens høringsdokument til forslaget om nye distriktsgrenser for Polmak og Karasjok (2003).
- Materiale fra Areal- og Gjerdeutvalget i Reinbeitedistrikt 16 (2008).
- Gjeldende bruksregler for Reinbeitedistrikt 16 (2019) og Reinbeitedistrikt 17 (2016) i Karasjok.
- NIKUs oppdragsrapport for felt 4 Karasjok (2013) med intervjuer (32 intervjuer, hvorav 13 intervjuer av 16 personer fra reindriften).
- Kommisjonens åpne høringsmøter 13.–17. februar og 23. august 2017, der kravstillerne forklarte seg om sine krav og kommenterte overlappende krav.
- Kommisjonen har intervjuet kravstillere og informanter (totalt 75 personer, hvorav 48 er knyttet til reindriften, og mange er intervjuet flere ganger).
- Dokumenter innhentet fra Statsarkivet og andre aktuelle arkiver (Reindriftsforvaltningen, FeFo).
- Avgjørelser fra domstolene og jordskifteretten.
- Aktuell historisk og juridisk litteratur.

Kommisjonen har forsøkt å ivareta hensynet til kontradiksjon blant annet ved å gjøre relevant informasjon fra kravstillerne tilgjengelig på kommisjonens nettside, ved åpne høringsmøter og ved å gi mulighet for tilbakemeldinger og kommentarer fra kravstillere med konkurrerende/overlappende krav.

RETTLIG GRUNNLAG

Kommisjonen har i sin første rapport for Karasjok-feltet fra desember 2019 slått fast at det med grunnlag i alders tids bruk er etablert en *alminnelig reindrifftsrett* til den grunnen i Karasjok som Finnmarkseiendommen overtok fra Statskog SF 1. juli 2006.

Den alminnelige reindrifftsretten gjelder uavhengig av hvem som eier grunnen i Karasjok, og tilkommer i prinsippet alle som oppfyller reindrifftslovens vilkår for å eie rein og ha rett til reinmerke.

Temaet i rapporten om reindrifftsinterne rettsforhold er fordelingen av den alminnelige reindrifftsretten mellom de ulike siidaene.

Kommisjonens vurderinger skal etter finnmarksloven § 29 være basert på «gjeldende nasjonal rett». Ved vurderingen av kravene har kommisjonen anvendt alminnelige prinsipper om rettighetserverv med grunnlag i langvarig bruk. Følgende vilkår må være oppfylt:

- **Tidsvilkåret.** Bruken av det angitte kravsområdet må ha pågått i lang tid i sammenheng. Minst 20 år ved hevd der bruken vises ved en fast innretning. Minst 50 år der dette ikke er tilfellet. Ofte nærmere 100 år ved alders tids bruk.
- **Bruksvilkåret.** Bruken må ha hatt et visst innhold og omfang, og en viss fasthet. Ved alders tids bruk er kravene til brukens innhold noe mindre strenge enn ved hevd, og det er rom for noe lengre bruksopphold uten at et pågående rettighetserverv blir avbrutt.
- **Godtrovilkåret.** Krav om «aktsom god tro». Bruken må ha grunnlag i en beskyttelsesverdig oppfatning om at den er rettmessig.

KONKLUSJONER

Samtlige konklusjoner er enstemmige.

Kommisjonen har i de aller fleste sakene konkludert med at kravstillerne har ervervet fortrinnsrett til reinbeite i alle fall i deler av det området deres krav gjelder.

Innehaveren av en fortrinnsrett har ikke eksklusiv beiterett i området eller en mer omfattende rett enn det som følger av den alminnelige reindrifftsretten, men har et vern mot å bli fortrent fra området av andre siidaer.

Kapittel 8 til 37 i rapporten redegjør nærmere for konklusjonene i de ulike sakene, og for de faktiske og rettslige vurderingene som konklusjonene er basert på.

I noen av sakene har medlemmer i kommisjonen fratrudd som inhabile på grunn av slektsmessig tilknytning til kravstillerne. Det er opplyst om dette i de aktuelle kapitlene.

VEIEN VIDERE

Kommisjonens konklusjoner kan bringes inn for Utmarksdomstolen for Finnmark innen 1. juni 2024. Utmarksdomstolens avgjørelser kan ankes til Høyesterett.